

forstaaer at være en god Eier eller ikke. Det er ikke nok, at Gaarde bestyres af gode Brugere; men der maa sandelig ogsaa være gode Eiere. Naar der dernæst reises Spørgsmaal, om det er rettest at have store Gaarde som Selveien- dom eller Forpagtning, og vi undersøge de forskjellige Brugsmåder, maa jeg indrømme — det er aldrig faldet mig ind at ville ind- skrænke Friheden til at bortforpagte Hoved- gaarde, jeg anerkjender det Hensigtsmæssige i at kunne bortforpagte — at det er ønskeligt, at der er Forpagtninger; men skulde vi give en Brugsmåde Fortrinet, bliver det dog Selveie, at Eieren selv driver sin Gaard, og dette Forslag vil ialtfald hjælpe til at gjøre dette Forhold muligt. See vi hen paa de 375, eller hvilket Tal det nu er, store Gaarde, der ere bortforpagtede her i Landet, saa vil der dog ved denne Lov aabnes Udgang til, at de kunne gaae over i Folks Hænder, der paa een Gang kunde være Eiere og Brugere; og det er Noget, som er nyttigt for den En- kelte som for hele Samfundet. Hvad der her fremmer den oeconomicke Udvikling, er ikke blot nyttigt for dem, der ligefrem have dermed at gjøre, men ogsaa f. Ex. for Arbejderklassen, Kjøbstæderne, kort sagt, hvad der paa eet Sted skaber oeconomicke Liv og Fremgang, kommer alle Dele af Samfundet tilgode, selv Stats- kassen. Hvilket Tab er det ikke for Statskas- sen, at disse Eiendomme sidde fast paa disse Hænder? Det er Tab i Halvprocentsafgiften og i Stempelafgiften. Jeg haaber, at i det Mindste den ærede Finanzminister maa være en Allieret af dette Forslag, saa vist som det maa blive til stor Fordeel for Statskassen og for dens Indtægter, at Eiendommene komme til at gaae over i Handel og Vandel og at circulere frit som andre Bestanddele af Samfun- dets Formue. Et æret Medlem sagde en Dag til mig, da vi talte om disse Forhold, om jeg vir- kelig ønskede, naar jeg saae paa de moralske, sociale og politiske Forhold, at disse store Besiddere heller skulde blive Folk, der ikke vare Landeieendomsbesiddere, men Folk, der ikke havde anden Opgave end at sidde og klippe Cou- pons af og være blotte Capitalister. Ganske vist er det jo et ikke meget tiltalende Billede af rige Mænd, som vare blot Capitalister.

Det er jo ganske vist, at det er noget mere tiltalende at tænke sig den rige Mand siddende paa sit Gods, og jeg skal i det Hele taget saa villig som Noget anerkjende af den Lykke og Betsignelse, som mange af vore Lehnis- og andre store Besiddere udbrede omkring sig; der er dog i alt Fald en Deel af dem, som forstaae deres Stillning, og som haade offent- lig og privat udsprede utrolig meget Godt omkring sig. Men dette Lovforslag sigter jo heller ikke til ved Tvang at forandre dette Forhold; vi ville blot tillade, at de, der ikke have Lyst og Gvne til at indtage den Stil- ling, de, der føle, at de ikke egne sig til den Bidsomhed, skulde kunne træde tilbage derfra. Jeg vilde for mit Bedkommende betragte det som høist uheldigt, om mange af vore Lehnis- besiddere skulde gaae bort fra deres Eiendomme, men det er ogsaa noget ganske Andet, end hvad vi her staae ved, hvor Spørgsmaalet alene er om Tilladelse til at kunne gjøre det og ikke om en almindelig Forandring, som skulde indtræde; der er her kun Tale om at gjøre det muligt for dem, som paa Grund af samtlige Omstændigheder ikke egne sig til at have disse Eiendomme, at kunne komme af med dem. Jeg troer, at ligesom det er oeconomicke rigtigt, saaledes maae ogsaa baade sociale og moralske Hensyn føre til, at det bliver dem, som slet ikke have nogen Interesse af disse Eiendomme, tilladt at kunne forandre dette Forhold, og jeg seer ikke, at enten deres Dngivelser eller Statens Tilstand i det Hele vil tabe derved; jeg seer kun Fordeel og Ge- vinst saavel for den enkelte Kredt som for det Almindelige. Alle de Ulemper, som man har talt om ville være tilstede ved Hofferne, ere ganske vist ikke mindst tilstede ved mange af de smaa Hoffer omkring i Landet. Selv nationale Hensyn maae gjøre det vigtigt og paatrængende at gaae ind paa det, her fore- ligger. Jeg troer ikke, at det ligger langt borte, at i en enkelt af Landets Proviindsfer staaer det i en ikke meget fjern Fremtid for Døren, at 10—12 Herregaarde — efter de liberale Grundsetninger, som heldigvis ere gjældende i vor Lovgivning med Hensyn til, at Fremmede kunne komme i Besiddelse af Grundeieendomme — utvilsomt efter den nu-